

פרשת שמייני | תשפ"ה

2

ידועה אמרתו של מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב על הפסוק (בראשית ו. טו): "צָהָר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל אִמָּהּ תִּכְלָהּ מִלְּמַעְלָה", על האדם להכניס עצמו בעת התפילה לתוך התיבה ממש, היינו לתוך תיבות התפילה הקדושות. עליו להיכנס בכל רמ"ח אבריו ושם יגידו לתוך המילים הנשגבות של התפילה, להתחבר ולהתרומם עד שיעפיל לדרגה עצומה של קרבת אלקים בעת התפילה.

אודות כך מסופר על הרה"ק ר' משה מקאברין, אשר ציטט בלהט את דברי הבעל שם טוב הללו וחזר על כך בהתלהבות - כי על האדם להיכנס כל כולו לתוך התיבה!

שאל אחד משומעי לקחו שאלת תם: 'כיצד שייך להיכנס כל כולו לתוך תיבה קטנה?'

לאדם אשר מחזיק עצמו ליותר גדול מהתיבה נתן בו הרבי מבט חריף, 'מאדם כזה אין אנו מדברים בכלל!...'

נמצאנו אפוא למדים, כי בבוא האדם להתחבר לפנימיות היוקדת של התפילה ולהיכנס לתיבה על כל המשתמע מכך, עליו להתאזר בשפלות הברך המתבקשת, זאת משום שרק כך יוכל להתעלות לדרגה מרוממת זו.

◆◆◆

ישאל אדם: כיצד אני, חדל אישים ומעוט ההשגה, יכול להעפיל עד למדרגה כה גבוהה? איך אני יכול מחד - להתרומם טפח וטפחים מעל עולם החומר והוויות העולם הזה עד כדי התבטלות מוחלטת לתיבות התפילה, ובו-זמנית להיות שפל בעיני כנדרש?

על כך התבטא הרה"ק מלך ישראל מרוז'ין כנסת ישראל עמוד פד): **"ידע כל איש ישראל שאפשי ואפשי לכל חד וחד להגיע למדרגה קדושה זו!"**

באומרו זאת התייחס הרה"ק מרוז'ין לענווה פסולה, שפלות ברך שאין מקורה בצד הקדושה אלא אדרבה - הרי היא מלכות מתוחכמת של היצר וחילולו, המערערים את חוסנו של האדם ומנסים לרפות את ידיו ולהביאו לתחושה כי אין בכח פיו הקדוש להשפיע על כל העולמות בתפילתו ותורתו. אם רק ישכיל האדם ויבין עד כמה רמה ונשגבת מעלת פיו של כל יהודי, עד כמה גדול כח הדיבור של כל איש ישראל, הרי בכך יתעורר ביותר ויאמר כל תיבה ותיבה בתפילה בדחילו ורחימו, בסילודיו וחיל, ברגש והתלהבות ובבחינת "וְאֵנִי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב" (תהלים עג, כח).

'צא ולמד מקידושי אשה' המשיך הרה"ק מרוז'ין והיטיב ללמדנו עד היכן מגיע כח קדושת פיו של כל יהודי, 'הרי אדם האומר לאשה 'הרי את מקודשת לי', בכך היא מתקדשת לכל דבר וענין והרי היא אשת-איש על כל המשתמע מכך. על אחת כמה וכמה שכל דיבור של תפילה, של תורה, משפיע השפעה עצומה בכל העולמות'.

◆◆◆

אלא שעדיין אומר הדבר דרשני.

הלא 'לִבִּי יוֹדֵעַ מֶרֶת נִפְשִׁי' (משלי יד, י), ו'כל האומר הקב"ה ותרן - ייוותרו חייו' (בבא קמא ג, א), אם כן פשוט שלא יוכל האדם להניח לכל אותם חטאים, עוונות ופשעים אותם ביצע האדם ביועדיו או שלא, באונס או ברצון, ופשוט להתעלם מהם.

כיצד ניתן אפוא לשלב בין השניים? ענווה ושפלות ברך יחד עם עזות וקדושה, רפיסות קומה והכרה בשפל דרגתנו לצד התרוממות עד לפסגות נשגבות שכאלה?

על כך כבר אמרו צדיקי הדורות, כי כמאמר שלמה המלך החכם מכל אדם (קהלת ג, א): **"לִכְלֹל זִמּוֹן וְעַת לְכָל חִפְץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם"**. אם בכל הליכותיו של האדם עליו להיאחז בנמיכות רוח ושפלות ברך בבחינת 'וְחִטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד' (תהלים נא, ה), הרי שבתפילה העת להתחזק דווקא בידיעה והכרה כי 'שְׁגִיטִי ה' לִנְגִדִי תָמִיד' (תהלים טו, ח), וכי 'הִשְׁמִיט שוֹמֵעַ וּמֵאֲזִין לְכָל תְּפִלּוֹתָיו, חִפְץ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לְשִׁמּוֹעַ קוֹלוֹ'.

בפרשת השבוע לימדו אותנו רבותינו הקדושים את ההנהגה הנכונה בענין זה.

ביאור נפלא מובא בספר הקדוש 'תפארת שלמה' על הפסוק (ט, כב): **"וַיֵּשֶׂא אֶהָרָן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְרַכֵּם וַיֵּרֶד מַעַשֵׂת הַחֲטָאת וְהָעֵלָה וְהַשְׁלָמִים"**.

בעת שהיה אהרן הכהן מברך את ישראל, הגם שהיו ישראל ראויים לאי-אלו תוכחות, הניח לכן אהרן באותה העת ולא היה עולה בזכרונו כלל חטאתם ופשעם. אדרבה, רק לאחר שהגיע לבחינת 'וַיֵּרֶד מַעַשֵׂת הַחֲטָאת', שלא זכר זאת כלל - או אז היה מקיים בהם: **"וַיֵּשֶׂא אֶהָרָן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְרַכֵּם"**.

מהנהגה זו יש לכל יהודי ללמוד, להתבונן ולהפיק לקח.

זה לא שהחטאים, העוונות והפשעים אינם. הקב"ה אינו ותרן, וחלילה לנו אם נחשוב כך. אולם למרות ועל אף הכל, הוא יתברך חפץ שנתקרב אליו ונתייחד עמו בשעה מרוממת זו של התפילה, נתחבר לתיבות הקדושות וניכנס אליהן בכל מאודנו ומהותנו.

זהו רצון ה' בשעה זו, וכאמרתו של קדוש ישראל מרוז'ין: **"ידע כל איש ישראל שאפשי ואפשי לכל חד וחד להגיע למדרגה קדושה זו!"**

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

על הצדיקים

כשנתגלה הקב"ה ליעקב אבינו והבטיחו (בראשית מו, ד): **"וְאֶנְכִּי אֶעֱלֶךָ גַּם עִלָּה וַיֹּסֶף יִשְׂתַּי יָדוֹ עַל עֵינָיִךְ"**, בטח יעקב על דבריו יתברך ולא הרחרח אחריהם. בשעה זו אמרו המלאכים: **"מִשְׁעָן וּמִבְטָח לְצַדִּיקִים"**.

בונה ירושלים

אם כי כיום עוסקת ברכה זו בעיקרה בתחינה לבנין ירושלים במהרה, אולם כבר בעת שבנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון שיבחו והיללו על כך מלאכי מרום לפני הקב"ה ואמרו: **"בִּוְנֵה יְרוּשָׁלַם"**.

ישועה

כשעברו ישראל בים סף וניצלו מיד המצרים, אמרו שירת הים על גאולתם ופדיון נפשם. לנוכח שירה נשגבה זו קמו מלאכי השרת ואמרו: **"מִצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה"**.

שוטע תפילה

בעומק שעבוד מצרים זעקו ישראל לאביהם שבשמים, ועל כך נאמר (שמות כ, ד):

קרבנות אלוקים

לאורם של גדולי הדורות

התניע את רכבו ויצא לבני ברק, יהיה מה שיהיה ויעלה כמה שיעלה.

למעלה ממאה קילומטרים וכמות נכבדה של דלק גבתה הנסיעה בהלון, וכמוה צפויה גם הנסיעה בחזרה לגבות, אולם התמורה להשקעה פעוטה זו היתה שווה ויקרה לאין ערוך: מנין לתפילת ערבית באישון ליל, בבית הכנסת 'איצקוביץ' שבבני ברק.

אך סיים ר' משה את תפילתו, ואין לו זמן לבזבז. הוא הניע את הרכב ויצא תיכף בחזרה לעיר מגוריו, מתאר לעצמו כי נכונה לו נסיעה ארוכה ומנומנמת כצפוי בשעות אלה.

- 'משה?' הוא היה מופתע לנוכח הצלצול שקרע את הדממה ברכבו בשעה שלש לפנות בוקר, השיב לשיחה ואישר כי אכן, הוא משה.

קול הדובר היה נסער כששאל: **'אתה חי? אתה בסדר?'**

בליל תהיות התערבל במוחו של ר' משה לנוכח השאלה הכל-כך לא צפויה, אך המשפטים הרבים אותם שמע מהאדם מעבר לקו הקפיאו את עורקיו בתדהמה והביאו אותו לפצוח בשיר והלל לבואר העולם על אשר פדה את נפשו משחת.

הלה, אשר הזהדה כקצין המשרת בפיקוד העורף, דיווח באוזניו כי בעיר מגוריו נפלה בדקות האחרונות ממש רקטה אשר גורתה על ידי בני דודינו הרצחניים מעזה.

'נזו?' משה לא יכול היה שלא לתמוה, וכי פיקוד העורף מתקשר לוודא את שלומו של כל אחד מתושבי העיר לאחר נפילת כל רקטה?

'הטיל נפל ברחוב...' וכאן כבר החסיר לבו של ר' משה פעימה כשהחל להבין במה דברים אמורים, **'בדיוק במשרד שלך, והמקום הפך לעיר חרבות'**.

'אתה בסדר?' חזר הקצין ושאל בדאגה, ור' משה מצדו משיב כמעט בניגון: **'הכי בסדר שיש, השבח לא-ל גורא עליה!'**

מסתבר כי מסירות הנפש שלו, ההתגברות על היצר הרע והנסיעה לבני ברק כדי לעשות רצון קונו ולהתפלל במנין דווקא, היא שהצילה אותו מלקפד את חייו באבחת-רגע.

פנינה לשבת

מניית מדרשם של רבובות

בדרך נפלאה מבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' מרדומסק את פשר חטא בני אהרן נדב ואביהוא, בהם נאמר (ויקרא טו, א): "בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ". הנה מובא בכתבי האריז"ל על הפסוק (תהלים קיח, כה): "אֲנָה ה' הוֹשִׁיעָה נָא אֲנָה ה' הַצִּלֵּיחָהּ נָא", כי המילה "אֲנָה" מרמזת לראשי התיבות "אלהיו; נדב; אביהוא", והיינו שהתעברה באליהו הנביא נשמתם של בני אהרן, והנה באליהו הנביא מצאנו שהיתה מידתו לקנא לכבוד השכינה, כידוע ש'פנחס זה אליהו' (ילקוט שמעוני פנחס תשעא) וכפי שנאמר באליהו עצמו (מלכים א יט, י): "וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַה' אֱלֹהֵי צֶבֶד-אוֹת". מאידך מצאנו בגמרא (ברכות ז, א) שנכנס רבי ישמעאל בן אלישע לפני ולפנים, ואמר לו הקב"ה "ישמעאל בני, ברכני", ומובא בברכות: "יהי רצון

לשכני תדרשו

פולמוס, דרישה וחקירה בנושא התפילה

בשבוע הקודם עסקנו במסגרת מדור זה בענין הקדמת שלום לחברו לפני התפילה, ולהלן א"ה נמשיך ונרחיב בכך תוך התייחסות למגוון פעולות אותן אין לבצע לפני התפילה.

שליחת דורון

אם כי לכאורה משמע מתוך לשון הגמרא (ברכות יד, א, הובא בגיליון הקודם) כי האיסור מתייחס דווקא לאמירת שלום באופן כזה או אחר, אולם למעשה מעירים הפוסקים (כפ' הרי"ם בשם המג"א, תה"ד, כא) כי הוא הדבר לענין שליחת דורון לחברו - הדבר אסור לפני תפילת שחרית, והרי זה בכלל הקדמת שלום לחברו.

השבת שלום

יש שפסקו (ערוך השלחן פט, יט) כי האיסור תקף אך ורק להקדמת שלום לחברו, אולם אם חברו הקדים לו שלום, מותר לו להשיב שלום.

דעה קרובה לזה מצאנו באחרונים (כן דעת הגה"ק בעל אשל אברהם מבוססאטש ז"ע), כי במידה וחברו אילם, כך שלא יוכל חברו להקדים לו מעצמו שלום, מותר להקדים לו שלום. כך גם כתבו כי אין איסור להקדים שלום במידה וישנו חשש לאיבה מצד האדם לו מקדימים שלום, אם לא יעשו כן. אמנם סיגנו זאת האחרונים (אשל אברהם) וכתבו כי במידה האפשר יש להעדיף מחוות שלום באמצעות לחיצת יד, על פני אמירתה בפה.

שאלת שלום לפני שאר התפילות

לדעת חלק מהפוסקים (אליהו רבא פט, ז בשם פסקי היתוס') מתייחס איסור הקדמת שלום לא רק לתפילת שחרית, אלא יש מקום לאסור אף קודם קריאת שמע ותפילה של ערבית. אולם אף לדעות אלה, קודם תפילות מנחה ומוסף אין כלל מניעה להקדים שלום אף משהגיע זמנו. לעומת סבורים פוסקים אחרים (פרי מגדים סי' פט) ככל שהתפלל כבר האדם תפילה אחת במהלך היום, היינו תפילת שחרית, אין מניעה להקדים שלום קודם שאר התפילות.

עד מתי נחשב 'קודם התפילה'

יש מהראשונים שכתבו (מאירי ברכות שם ועוד) כי במידה וכבר קרא האדם קריאת שמע, או אף החל לברך את ברכות השחר ואף שאמר רק ברכה אחת מהן, הרי נחשב שכבר קיבל על עצמו עול מלכות שמים ואין בכך משום פגם גם גלול אם הקדים שלום לחברו בשעה זו, אף שעודנו קודם תפילת שמונה עשרה. אכן, אף לדעה זו לכתחילה אסור לעשות כן.

ראשונים אחרים סבורים (בית יוסף פט בשם א"ח) כי אף לכתחילה מותר להקדים שלום לחברו, ככל שכבר החל באמירת ברכות השחר או קרא קריאת שמע.

לעומתם, דעת ראשונים אחרים (תרומת הדשן סי' יח) שעיקר ההקפדה היא על תפילת שמונה עשרה, וכל שאחזו האדם קודם תפילת שמו"ע אין לו כל היתר להקדים שלום לחברו או לעסוק בחפציו.

יש מהאחרונים שחידשו (דמשק אליעזר פט, י) כי יש הבדל מהותי בין אזהרות שאמרו חכמינו בלשון 'אסור',

מלפניך שיכבשו רחמך את כעסך ויגולו רחמך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפניך משורת הדין".

והנה תמוה, לכאורה היה לרבי ישמעאל לברך שייתן ה' פחד ואימתו על כל הארץ, ועוד כהנה תפילות אשר כל מהותן בקשה להגדלת והאדרת כבוד שמים. אלא נמצאנו למדים שאין הקב"ה חפץ בהנהגה שכזו מצד צדיקי הדור, אלא רצונו שיפעלו הם בתפילתם דווקא לטובת ישראל, מאשר שיקנאו לכבוד השכינה. אין הכוונה חלילה שלא יתפללו על כבוד השכינה, אלא זהו כבודו יתברך - שיהיה אך טוב וחסד לבניו חביביו.

וזהו פירוש 'בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה'', היינו שבזה חטאו - שביקשו אך ורק כבוד שמים במסירות נפש, אולם ראוי היה יותר שיעשו למען עמך ישראל ויעתירו למען אחיהם בני ישראל שיהיה להם אך טוב וחסד, שזו ההנהגה הראויה למנהיגי הדור.

לבין כאלה עליהם נאמר לשון 'כאילו', כדוגמת: 'כאילו בנה במה' (ברכות שם), אשר היא לשון חמורה יותר.

בעוד שלגבי התעסקות האדם בחפציו וצרכיו קודם התפילה נאמרה בגמרא לשון 'אסור', וממילא אם אמר ברכות השחר יש להקל בכך, אולם לגבי הקדמת שלום נאמרה לשון חמורה והתבטאו חז"ל כי הרי הוא 'כאילו בנה במה', ובזאת אין להקל אלא יש להמתין עד אחר תפילת שמונה עשרה.

עיסוק בצרכים פרטיים קודם התפילה

כך הובא בחז"ל (ברכות שם): "אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר (תהלים פה, ד): 'צֶדֶק לִפְנֵי ה' יִהְיֶה וְיִשָּׁם לְדָרֶךְ פְּעֻמָּיו'". רש"י מבאר כי בפסוק זה אנו למדים כי ישנה חבינה כלפי האדם - שיעסוק קודם כל בהצדקת בוראו בתפילה, ורק לאחר מכן יפנה לשאר עסקיו הפרטיים.

יתירה על כך הבטיחו חכמינו (שם): כל המתפלל ואחר כך יוצא לדרך - הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו, שנאמר: 'צֶדֶק לִפְנֵי ה' יִהְיֶה וְיִשָּׁם לְדָרֶךְ פְּעֻמָּיו'.

יש מהראשונים (ראב"ד, הובא בריטב"א ברכות שם) שתלו את איסור הקדמת שלום ואיסור העיסוק בצרכים פרטיים קודם התפילה זה בזה, ועל פי זה תמכו בהיתר (הובא בשבוע שעבר בהרחבה) להקדים שלום לחברו בלשון שונה כדוגמת 'צפרא טבא', שהרי בכך יש לאדם היכר ויזכור כי קודם התפילה הוא אוהו, ולא יבוא לעסוק בצרכיו בשעה זו.

היתרים שונים

ישנם פוסקים (פרי חדש סי' פט) שנקטו בפשיטות כי האיסור לעסוק בחפציו וצרכיו קודם התפילה אינו מתייחס אלא לחפציו הפרטיים, אך לא לחפצי שמים. מסיבה זו, למשל עיסוק בקניות לכבוד שבת אינו נכלל באיסור ומותר לבצעו לפני התפילה.

כך גם התירו (ערוך השלחן פט, כב) לצאת לדרך למדבר מצוה אף קודם התפילה. ויש שהתירו (מגן אברהם פט ס"ק י) אף יציאה לדבר הרשות קודם התפילה, במידה ואם יתעכב לא תמתין עבורו השרירה אליה ברצונו להצטרף בדרכו.

עוד מצאנו באחרונים (אש"ל אברהם שם, והניח בצ"ע ללא שפסק למעשה) שציידו להיתר עשיית מלאכה המוגדרת כ'מלאכת הדיוט', ונטו לומר כי האיסור תקף אך ורק לענין 'מלאכת אומן' אותה אין לעשות לפני התפילה.

תספורת ורחיצה

פסק הרמב"ם (הלכות תפילה ו, ז) כי קודם תפילת שחרית מותר להסתפר ולהתרחץ, שהרי כל האיסור לעשות זאת (עיי' שבת ט, ב) נאמר אך ורק קודם תפילת המנחה, שאז מצוי הדבר ורבים העושים כן ועל כן גזרו בו, מה שאין כן בתפילת שחרית שאין הדבר מצוי כל כך שיסתפר אדם או ילך למרחץ בבוקרו של יום.

בפוסקים הובאו שתי דעות בנוגע לכך. יש שנקטו (אליה רבא פט, יט בשם פסקי היתוס') כי אין הדבר מותר אלא קודם עלות השחר, ויש (שם בשם הכלבו) המחלקים בין מלאכות מסוג זה לשאר המלאכות, וסוברים כי רחיצה ותספורת מותר אף לאחר עלות השחר.

מילתא חדת"א

פני תפילה מלוטט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אבניצ'ר שליט"א

זמני התפילות

עבודת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב היתה לתקן את הפגמים שנוצרו בחטא אדם הראשון כל אחד לפי בחינתו - אברהם אבינו היה הראשון שהפיר את בוראו ושב את הצלמים ופרסם שמו יתברך בכל העולם ובריוותיו וזוהו תקן את פגם עבודה זרה; יצחק אבינו נעקד על גבי המזבח ומסר את דמו למען קדושת שמו ובכך תקן את פגם שפיכות דמים; יעקב אבינו נשא את רחל ולאחריה הניצוצות הקדושים שנתפזרו ונתערבו בקלפת לבן הארמי ובכך תקן פגם גלוי עריות.

וביתר טעם נראה שאף תקנת האבות להתפלל בכל יום כדברי חז"ל (ברכות כז, א): 'תפילות אבות תקנו' הוא גם בדרך זו שכל אחד תקן להתפלל בזמן מסוים שבו תלי התקון לפי בחינתו. אברהם תקן תפילת שחרית שהוא זמן עלות השמש והוא כנגד עבודה זרה פינו שדרך עובדי עבודה זרה לעבד ולהשתחוות לשמש; יצחק תקן תפילת מנחה שהיא בזמן 'דומיני חמה' בעת שהרקיע מתאדם ואף העקדה יש אומרים נשקחה בשעה זו והוא כנגד שפיכות דמים; יעקב תקן תפילת ערבית שהיא בלילה בזמן שאנשים יגלים לחטא בגלוי עריות בחשף ובהקבא.

תקן הדעת מכת האבות

פיון שאדם הראשון פגם בחטא עץ הדעת, והאבות הקדושים שכל מחשבתם היתה בעבודת ה' החזירו את הדעת שפגמה בחטאו, לכך אומרים בתפילה 'אמה חונן לאדם דעת' וכפי שבאר בתפארת שלמה (ליקוטים למגילת אסתר ד"ה ובכל), 'לאדם' היינו לאדם הראשון, כי ג' ברכות ראשונות בשמונה עשרה רומזות לג' אבות, ואחר שהזכרנו את שלשת האבות שהם תקנו את חטא אדם הראשון, שוב יכולים אנו להפיר את אדם הראשון שהקדוש ברוך הוא חנן אותו בדעת, כי מאחר שנתקן חטאו חזרה הדעת למקומה כפי שהיה קודם החטא.

תקן החטא

וגם אנשים כפרפנו מתפללים בכל יום שיתקן חטא אדם הראשון, וזהו שמבקשים בתפילת העמידה 'כי לישועתך קיינו כל היום ומצפים לישועה', כי עקר הפגם והשבירה בחטא אדם הראשון היה שארע פגם באותיות שם הוי"ה ונפסקו אותיות ו"ה מן י"ה, וכן היה הפגם בשם אלה"ם ונפסקו אותיות י"ם מן אל"ה, וד' אותיות אלו הם 'היום' ועל זה אנו מתפללים ומבקשים שנוקה לישועה השלמה ויתקנו אותיות 'היום'.

פרשה ופשרה

נידון בפרשה בענייני תפילה

מנין העולים בקריאת התורה

בפרשת השבוע נאמר (ט, כב): "וַיֵּשֶׁא אֶהָרֹן אֶת יָדָיו וַיִּדּוּ אֶל הָעָם וַיִּבְרְכֵם", והיינו, כמובא ברש"י - שביצורם בברכת כהנים. מלבד עצם קיום מצות ברכת כהנים בתפילה, חלק נוסף הנוגע לתפילה למדו חז"ל ממצוה זו והוא - מנין הקוראים העולים לקריאת התורה, ועל כך בשורות הבאות.

כך מובא בחז"ל (בבא קמא פב, א): "כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהיו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה". כך גם תיקן משה רבנו שיקראו בתורה מדי מועד במועדו.

בשלב מאוחר יותר בא עזרא הסופר וקבע את הכללים ההלכתיים בנוגע לקריאת התורה, ביניהם מנין העולים בכל קריאה. בימות החול קוראים שלשה, בימים טובים חמשה, ביום הכיפורים ששה ובשבת קודש שבעה.

אודות מנין הקוראים בימות החול, בימים טובים ובשבת קודש, נאמרה דעה בגמרא כי הם כנגד ברכת כהנים. היינו - כנגד שלושת הפוסקים המרכיבים את ברכת כהנים, אשר בראשון שבהם יש שלש תיבות, בשני חמש תיבות ובשלישי שבע.

סדרא דעלותא

תפילות הקדמונים ואבות האומה

המעשה ידוע והוא מובא במשנה (תענית ג, ח), ולקחו בצדו.

"מעשה שאמרו לו לחוני המעגל: התפלל שירדו גשמים. אמר להם: צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו". כאן עמד חני והעתיר בתחינה, אולם שערי שמים כמו ננעלו בפניו. **"התפלל, ולא ירדו גשמים".**

"מה עשה? עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר לפניו: רבונו של עולם, בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאני זז ממאן עד שתרם על בניך".

תפילתו אכן נשאה פרי, אולם לא היה די לו בכך.

וכך ממשיכה המשנה ומספרת: **"התחילו גשמים מנטפין. אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. התחילו לירד בזוף, אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקן, עד שיצאו ישראל מירושלם להר הבית מפני הגשמים".**

כאמור, המעשה אכן ידוע, ולא כל אחד בר הכי. יתירה מכך, אודות כך התבטא התנא שמעון בן שטח לפני חוני המעגל: **"אלמלא חוני אתה, גוזרני עליך נידוי. אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו".**

אולם לקח אחד עלינו בהחלט ללמוד מסיפור זה, והוא נוגע לכל אחד ואחד.

עוד טרם עמד להתפלל, הורה חוני המעגל לבני דורו כי יכניסו את התנורים הביתה, כדי שלא יינזקו בגשמים המרובים העתידיים לבוא. תפילה כזו, אשר כבר כשניגשים אליה בטוחים ומאמינים ללא ספק כי היא תיענה - אין ספק כי אכן תיענה!

ביאו לפניו - בדיעה

הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור שו"ת הדור

לאחר פרקי 'הללוי-ה' שבפסוקי דזמרא וקודם אמירת 'ויברך דוד', נהגו לומר את הפסוקים: **'ברוך ה' לעולם וגו' (תהלים פט, ג); 'ברוך ה' מציון וגו' (שם קלה, כא) וכו'.**

בטעם אמירת פסוקים אלה הובא בפוסקים, כי הדבר נועד כדי לתת מענה למתפלל הנאלץ להפסיק באמצע פסוקי דזמרא. כי הנה פסקו הראשונים (טור או"ח נא ועוד) כי אין להפסיק בדיבור בין 'ברוך שאמר' לסיום ברכת 'ישתבח', כי אם באופנים מסוימים כגון מפני היראה או הכבוד (ראה שו"ע או"ח נא ד - ה).

וכן הובא בראשונים (תשב"ץ קטן סי' רד ועוד) כי בעת שהיה נצרך המהר"ם מרוטנבורג להפסיק בדיבור באמצע פסוקי דזמרא - היה אומר פסוקים אלה קודם שהפסיק בדיבור וכן לאחריו. זאת משום שהם נחשבים ברכה, ואם כן בכיכול חתם את אמירת פסוקי דזמרא בברכה לאחריהם, ואם כן מותר בדיבור, וכך גם לאחר מכן פתח בברכה - אותה חתם בברכת 'ישתבח שבסוף פסוקי דזמרא, והרי אין כאן הפסק בין ברכה לברכה.

על פי זה יש שכתבו (לבוש סי' נא ס"ה) כי קבעו את מקום פסוקים אלה דווקא כאן, משום שבדרך כלל אם נצרך האדם להפסיק בדיבור בפסוקי דזמרא - זהו המקום בו הוא מפסיק, וכפי שיבואר להלן.

אמנם אחרים (דברי תמודות פ"ה אות יט) חולקים על כך וסבורים כי אין כלל אפשרות שיבחר האדם מתי להפסיק בדיבור, שהרי אין מפסיקים אלא מפני היראה או הכבוד והיכן שיזדמן לו כורח כזה יפסיק. אלא כתבו שקבעו פסוקים אלה בתפילה כדי שיהיו שגורים על לשון המתפלל, על מנת שיאמרם במידה ויאלץ להפסיק בכל מקום שהוא בפסוקי דזמרא. וקבעו דווקא כאן, משום שלא רצו להפסיק באמצע מזמורי ההילול.

יד ושם

פסוקי שמות והטעמן בהם

נצח

"נר ה' נשמת אדם חפש כל חרדי בטן" (משלי כ, כז).

גוף האדם הינו מקום מאוס ומלא טיגופת, ואף על פי כן שורה בו נשמתו של אדם, אשר היא אך מעט מזער מאורו הנשגב של הקב"ה. אם כן, מפרש האלשיך הקדוש, על אחת כמה וכמה שהאור האלקי הגדול והמרומם לאין ערוך, הרי הוא 'חפש כל חרדי בטן' - שורה וקיים בכל מקום ובכל רובד בבריאה כולה, ולית אתר דפנוי מיניה.

פרשה למעשה

הלכות תפילה לאור הפרשה

פרשת השבוע עוסקת בענין בעלי החיים הטהורים והטמאים, הן לענין המותרים והאסורים לאכילה והן לענין טומאת נבילה ושרץ. אולם אף שפרשה זו בעיקרה מתייחסת לדינים והלכות אלה, למעשה קיים נידון מרתק בענין בעלי החיים הטמאים - אשר עלה על שולחן הפוסקים ונוגע במישרין להלכות בית הכנסת.

פנה אדם לפוסק הדור מרן ר' משה פיינשטיין זצ"ל במכתב, ובו שאלה מעניינת. לצערנו, אותו אדם סגי-נהור והוא נזקק לעזרתו ולווייתו הצמודה של כלב-נחיה המסייע לו להתנהל ולהתנייד על אף מוגבלותו הקשה. שאל אותו אדם - האם ישנה בעיה הלכתית להכניס את כלבו זה לתוך בית הכנסת בבואו להתפלל.

תשובה לכך מצאנו בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' מה), ובו פוסק ר' משה פיינשטיין כי אכן מותר הדבר כשהדבר נחוץ.

בין שלל ראיותיו מביא ר' משה את דברי התלמוד ירושלמי (מגילה פ"ג ה"ג), שם מובאת הוראתו של האמורא רבי אמי למלמדי התינוקות - כי אם יבוא אליהם אדם שיש בו אף לחלוחית קלה ומעטה של תורה, עליהם לקבלו ולקרבו יחד עם חמורו בבית המדרש. ומבאר בפ'נ'י משה' כי הכוונה ליושבים בבית הכנסת, אליהם מופנית הוראה זו.

הרי שניתן להכניס חיה, ואפילו טמאה, לבית המדרש בעת הצורך, ואין בכך משם בזיון בית הכנסת. כן הדבר לענין כלב נחיה, הלא אין לך שעת הדחק והצורך גדולה מזו כלפי הסומא הנזקק לכך, שהרי לולא כן יאלץ להתבטל מתפילה במניין וקריאת התורה.

ראיה נוספת ומעניינת הביא לכך כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (אגרות קודש חלק י"ח עמ' תנה), מתוך דברי הגמרא (יומא כא, ב) על כך שבימי בית המקדש השני היתה האש שעל גבי המזבח נראית ככלב רבוע. מכאן מוכח שאין חסרון בצורת כלב אף בבית המקדש ואין הדבר מאוס לפניו יתברך, כל שכן בבית הכנסת ובעת צורך גדול.

הפלא ופלא

שאלות וחידות בבניית התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

תשובות מגילון פר' צו:

1. תשובה ג, השי"ת נעים וחפץ חסד, ולפיכך נאה התהילה לשמו יתברך.
2. תשובה ב, ה' ידוע מה שבלבית בני האדם, שהרי לעומת חכמתו כל מחשבותיהם אינם כלום.
3. תשובה א, ידו של הקב"ה - הנאדרת והחזקה, היא שנלחמה במצרים בים סוף.

בפסוקי דזמרא אנו אומרים את מזמור צו בתהלים: 'שירו לה' שיר חדש'. מה פשר הביטוי 'שיר חדש'?

א) כל התשבחות הנאמרות לפני הקב"ה הינן כחדשות וכביכול מעולם לא שבוהו. ב) אחרי מזמורי ההילולים ראוי להוסיף ולחדש לשמו יתברך עוד שירות ותשבחות. ג) שתי התשובות נכונות.

תשובות מגילון חג הפסח:

1. תשובה ג, משום שחובה על האב ללמד את בנו תורה, ומתוקף טענה זו אנו מפצירים בקב"ה שישב אותנו - בניו, לתורתו.
2. תשובה א, השלום הוא כלי מחזיק ברכה.
3. תשובה ב, בבתי המשכנות שלהם, היינו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב לכתובת מייל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרס) בארץ ישראל למקרה של זכייה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

